

СТ А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Ненко Георгиев Дойков -
щатен преподавател в Нов български университет

за дисертационен труд на тема: **"Предприемачество и мениджмънт на малките и средни предприятия в охранителния бизнес - в контекста на ефективния публичен мениджмънт"** за придобиване на образователната и научна степен "доктор" по научна специалност "Организация и управление извън сферата на материалното производство (мениджмънт на публичната сфера)" в професионално направление 3.7. Администрация и управление и област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки

Автор на дисертационния труд:

Петър Николаев Арабаджийски - докторант на самостоятелна подготовка в катедра "Национална сигурност и публична администрация" на Правно-исторически факултет при ЮЗУ "Неофит Рилски" - гр. Благоевград

Основание за написване на становището:

Участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 3337/19.12.2017 г. на Ректора на ЮЗУ "Неофит Рилски" – гр. Благоевград

I. Представени документи за становище

За изготвянето на становището са представени:

1. Дисертационен труд на тема **"Предприемачество и мениджмънт на малките и средни предприятия в охранителния бизнес - в контекста на ефективния публичен мениджмънт"**, разработен от докторанта на самостоятелна подготовка **Петър Николаев Арабаджийски**. Трудът е с общ обем от 191 стандартни машинописни страници.

2. Автореферат на дисертационния труд, с общ обем от 29 страници.

3. Публикации на докторанта по темата на дисертационното изследване - *пет броя* (четири на български и една на руски език).

II. Оценка на представената документация

Представената документация е достатъчна по обем и съдържание.

Дисертационният труд е представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено провело обучението на докторанта – катедра "Национална сигурност и публична администрация" на Правно-исторически факултет при ЮЗУ "Неофит Рилски" - гр. Благоевград. Трудът съдържа: *списък на използваните съкращения, списък на органиграми, графики и таблици, увод, три глави (всяка глава съдържа по три параграфа, обобщения и изводи), резюме на постигнатите теоретични и практико-приложни приноси и библиография.*

Авторефератът отразява цялостно съдържанието и резултатите от проведеното дисертационно изследване, като включва:

- *обща характеристика на дисертационния труд* - актуалност на темата, популярност и изследвания по темата, целта и задачите на изследването, основна теза и хипотези, обект, предмет и обхват на изследването, ограничения в обхвата на изследването, методология и използвани източници,

- съдържание на дисертационния труд;
- теоретични и практико-приложни приноси на труда;
- публикации свързани с дисертационното изследване;
- декларация за оригиналност и достоверност.

Публикациите на докторанта са по темата на дисертационното изследване и са отпечатани в реферирани и рецензирани научни издания.

III. Актуалност на дисертационния труд

Темата на дисертационното изследване **"Предприемачество и мениджмънт на малките и средни предприятия в охранителния бизнес - в контекста на ефективния публичен мениджмънт"** е актуална и значима. В увода докторанта е формулирал причините за нейното разработване. Като основни причини се открояват:

- необходимостта да се разкрият проблемите на държавното регулиране и контрол на предприемачеството и мениджмънта в охранителния бизнес в Република България след 1993 г., когато за първи път се регламентират частните охранителни търговски услуги до 2017 г.;
- необходимостта да се осветлят добрите практики в мениджмънта на малки и средни предприятия в охранителния бизнес в Република България, в контекста на ефективния публичен мениджмънт;
- възможността резултатите от изследването да се приложат на практика от държавните органи, които да облекчат предприемачите и мениджърите на малки и средни предприятия в охранителния бизнес;
- предприемачите да усъвършенстват структурите на малките и средните предприятия в охранителния бизнес, да повишат ефективността на мениджмънта на човешките, материалните и финансовите им ресурси, както и качеството на частните охранителни търговски услуги.

IV. Компетентност на докторанта в научната област

Докторантът на самостоятелна подготовка **Петър Николаев Арабаджийски** притежава необходимата компетентност в научната област 3. Социални, стопански и правни науки и професионалното направление 3.7. Администрация и управление.

През 2012 г. завършва магистърска програма „Електроенергетика и Електрообзавеждане“ във Висше транспортно училище “Тодор Каблешков” – гр. София.

От 2013 г. Петър Арабаджийски работи в Централната университетска администрация на Нов български университет/НБУ/ - гр. София.

През 2014 г. завършва втора магистърска програма „Регулиране и мениджмънт в телекомуникациите“ в НБУ.

От 19.11.2015 г. е зачислен като докторант на самостоятелна подготовка в докторска програма „Организация и управление извънсферата на материалното производство (мениджмънт на публичната сфера) - професионално направление 3.7 Администрация и управление в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград. Изпълнил е дейностите по обучението си и е положил изпитите, определени в индивидуалния му учебен план. Отчислен е с право на защита на 19.12.2017 г. Професионалната и методическата компетентност на докторанта се констатира, вследствие на подготовката и обучението му в докторската програма.

V. Аналитична характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд отговаря на изискванията регламентирани в чл.27, ал.2 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

В увода ясно са формулирани *целта на изследването, задачите за нейното постигане, обекта и предмета на изследване, неговия обхват, основна теза и изследователски хипотези, методите, които са използвани и източниците за набиране на емпирична информация.*

Целта на изследването е, на основата на анализа и оценката на съществуващата теория и практика, в областта на предприемачеството и мениджмънта на малките и средните предприятия в охранителния бизнес, да се предложат възможности за усъвършенстването им в Република България, в контекста на ефективния публичен мениджмънт.

За постигането на тази цел са решени *6 изследователски задачи.*

Обект на изследването са малките и средните предприятия в охранителния бизнес в Република България.

Предмет на изследването са обществените отношения на предприемачеството и мениджмънта на малките и средните предприятия в охранителния бизнес, в контекста на ефективния публичен мениджмънт.

Обхватът на изследването е:

- *времеви* - обхващащ периода от 1993 г. до 2017 г.;
- *териториален* – изследването е проведено в конкретни малки и средни предприятия в охранителния бизнес в Република България: „Професионална Защита - Електроник“ ООД – гр. София, Агенция за сигурност „Скорпио“ - ООД – гр. София, „ОСК – отговорност, сигурност, компетентност“ - ООД – гр. Благоевград и „ММ Груп“ - ООД – гр. Хасково.

В дисертационния труд е направен опит да бъде защитена основна теза, че: *„предприемачеството и мениджмънта в частния охранителен бизнес в Република България през изследвания период се характеризира със значителен ръст на новооткрити малки и средни предприятия, които не съответстват на държавните регулации и вследствие на занижен държавен контрол преобладаващо не предлагат качествени частни охранителни търговски услуги.“*

Глава първа е теоретична. В нея са представени и анализирани теоретико-методически постановки относно същността на предприемачеството и мениджмънта на малките и средните предприятия в охранителен бизнес. На базата на извършен анализ на известни литературни източници са посочени възприетите за нуждите на дисертационното изследване работни определения за *„предприемач на малко и средно предприятие в охранителния бизнес“* и *„частната охранителна дейност“*. Разгледани са основните управленски функции на предприемачите и мениджърите в охранителния бизнес, както и законодателната уредба за създаването и функционирането на малки и средни предприятия в охранителния бизнес в Република България. Констатирано се *проблеми* при прилагането на Закона за частната охранителна дейност, приет през 2004 г. Направени са обобщени изводи, че *„законодателната уредба за създаването и функционирането на малките и средните предприятия в охранителния бизнес в Република България се нуждае от усъвършенстване“*.

Глава втора е аналитична. В нея е извършен задълбочен анализ на развитието на малките и средните предприятия в охранителния бизнес в Република България, на маркетинга и рекламата им, на взаимодействието им с полицейските органи и контрол на дейността им, както и на компетенциите на частните охранители. Направени са

обобщени изводи, че „въпреки бурното развитие на охранителния бизнес в Република България след 1993 г. организационните структури на охранителните търговски дружества не са създадени на базата на унифициран модел“, както и че „не са осъществени и законодателни промени за въвеждането на Европейския модел на частните охранителни услуги“. Констатира се „правни и организационни проблеми“ на взаимодействието на полицейските органи и частните охранителни фирми и контрола на дейността им, както и на регламентирането и реализирането на компетенциите на частните охранители.

Глава трета е *практико-приложна*. В нея се разглежда държавното регулиране и контрол на мениджмънта на човешките, материалните и финансовите ресурси на малките и средните предприятия в охранителния бизнес в Република България. Констатирано е, че съществува неспазване на трудовото законодателство при назначаването на частни охранители, вследствие на спечелени обществени поръчки, както и осъществяване на неефективен вътрешен финансов и данъчен контрол, поради липса на необходим брой назначени вътрешни одитори. Направен е обобщен извод, че „подобряването на дейностите чрез държавни регулации и контрол за осъществяването на мениджмънт на човешките, материалните и финансовите ресурси в малките и средните предприятия в охранителния бизнес ще подобрят качеството на частните охранителни търговски услуги“.

Библиографската справка на използваните източници включва общо 188 заглавия, от които 73 литературни източници на български език и 23 на английски език, 6 източника периодика, 6 източника на справочна литература, 38 нормативни акта, 7 директиви, 2 регламента и 32 интернет адреса. В дисертационният труд има 224 бележки под черта, като всяко позоваване е според възприетите изисквания. В дисертацията има посочени 4 органиграми, 8 графики и 8 таблици.

Дисертационният труд съдържа *теоретични и научно-приложни резултати*, които представляват оригинален принос в науката. Той показва, че докторанта притежава задълбочени теоретични знания в изследваната предметна област на администрацията и управлението.

Като цяло целите на дисертационното изследване са постигнати. Заявената основна теза е доказана. Извършените контрентни теоретични и приложни изследвания доказват и заявените от докторантката *две хипотези*, че: „законодателната уредба за създаването и функционирането на малките и средните предприятия в охранителния бизнес в Република България се нуждае от усъвършенстване“ и, че „подобряването на дейностите чрез държавни регулации и контрол за осъществяването на мениджмънт на човешките, материалните и финансовите ресурси в малките и средните предприятия в охранителния бизнес ще подобрят качеството на частните охранителни търговски услуги“.

Дисертационният труд има не само теоретична, но и *практико-приложна насоченост*. Резултатите от него се съпровождат с авторови мнения, идеи и конкретни предложения, направени на базата на изведени изводи и заключения.

VI. Научни приноси на дисертационния труд

В автореферата на дисертационния труд докторанта посочва 4 научни приноси. Като основни теоретико-методологични приноси могат да бъдат открити три от тях:

- Изведените основни характеристики на понятието „предприемач на малко и средно предприятие в охранителния бизнес“ и предложеното авторово определение за него.

- Изведените основни характеристики на понятието за „*частната охранителна дейност*“ и предложеното авторово определение.
- Изведените основни характеристики на понятието „*полицейски лиценз за осъществяване на частна охранителна дейност*“ и предложеното авторово определение.

VII. Практико-приложни приноси на дисертационния труд

Те се заключават в 7 авторови предложения, подкрепени с конкретни аргументи. Основните научно-приложни приноси могат да бъдат обособени в три групи:

- ❖ Предложения за усъвършенстване на законодателната уредба
 - Унифициране на *критериите*, които определят едно предприятие, като *средно* или *малко* в Закона за малките и средните предприятия и Закона за счетоводството.
 - С подзаконов акт да се утвърдят *образци-бланки на документите*, които ще се попълват от частните охранители при прилагане на съответни компетенции – *протоколи, доклади, докладни записки* и др.
 - Установените *13 процедури* в новия Закон за обществените поръчки от 2016 г. да се минимизират и усъвършенстват за да се преодолеят корупционните практики при възлагане на обществени поръчки за охрана.
- ❖ Предложения за усъвършенстване на дейността на предприемачите на малки средни предприятия в охранителния бизнес
 - Като основни принципи за структуриране на малките и средните предприятия в охранителния бизнес предприемачите да прилагат принципите: *целесъобразност; научност; плановост; системност; комплексност; икономичност и нормативност*, а като специфични принципи: *линеен, функционален, линейно-функционален, линейно-щабен, целеви и екипен*.
 - Предприемачите на малките и средните предприятия в охранителния бизнес да разработват *фирмени стратегии за маркетинг* и по-активно да промотират охранителните услуги *чрез реклама*.
- ❖ Предложения за усъвършенстване на дейността на малките и средните предприятия в охранителния бизнес
 - Изграждането на *информационни системи* за осъществяването на ефективен контрол на трудовите ресурси малките и средните предприятия в охранителния бизнес.
 - Назначаване на *вътрешни одитори* в малките и средни предприятия в охранителния бизнес, както и ежегодно служителите от финансовите и счетоводни звена задължително да преминават краткосрочни обучения.

VIII. Критични бележки и препоръки

Считам, че изследването отговаря напълно на изискванията на дисертационен труд и не се констатира съществени пропуски. Към оформлението и съдържането му, както и към докторанта могат да бъдат направени следните *бележки* и *препоръки*:

1. Докторантът е следвало по-смело да полемизира с учените, които цитира за да се открият по-ясно собствените му тези.
2. Препоръчвам на докторанта да публикува дисертационното изследване за да стане достояние на по-широк кръг от експерти и специалисти в областта на

предприемачеството и мениджмънта на малките и средните предприятия в охранителния бизнес, както и възможността да бъде ползвано като литературен източник при обучението на служители от охранителните фирми, ученици и студенти.

Посочените *бележки* и *препоръки* в никаква степен не намаляват достойнствата на дисертационното изследване.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

1. Докторантът **Петър Николаев Арабаджийски** е изпълнил изискванията на чл.6 от Закона за развитие на академичния състав в Република България /ЗРАСРБ/, на чл.24 и чл.25 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България /ППЗРАСРБ/, както и на чл.51 и чл.52 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ "Неофит Рилски" – гр. Благоевград за придобиване на образователната и научна степен "доктор".

2. Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Трудът показва, че **Петър Николаев Арабаджийски** притежава задълбочени теоретични знания от професионалното направление 3.7. Администрация и управление и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания.

3. Давам ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА на дисертационния труд "**Предприемачество и мениджмънт на малките и средни предприятия в охранителния бизнес - в контекста на ефективния публичен мениджмънт**", разработен от докторанта на самостоятелна подготовка **Петър Николаев Арабаджийски**, като ПРЕДЛАГАМ да му бъде присъдена образователната и научна степен "доктор" по научната специалност "Организация и управление извън сферата на материалното производство (мениджмънт на публичната сфера)" в професионалното направление 3.7. Администрация и управление и област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки.

23.01.2018 г.

Изготвил становището:

София

Проф. д-р **Нейко Дойков**

